

44/2000

VASÁRNAPI

1855.

Felelős szerkesztő :

PÁKH ALBERT.

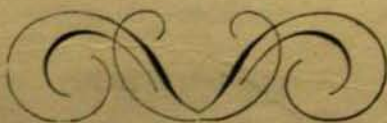

Munka-társ :

JÓKAI MÓR.

Kiadó tulajdonos :

HECKENAST GUSZTÁV.

PEST, 1855.

NYOMATOTT LANDERER ÉS HECKENASTNÁL.
 egyetem-utca 4. szám alatt.

VASÁRNAPI

1855.

JÓKAI MÓR.

PAKH ALBERT.

HECKENAST GUSTAV.

PEST, 1855.

NYOMTATOTT LINDNER ÉS HÖRNERSTADT

Jéle felte

TARTALOM.

	Lap.
1. Szózatok.	
Uj év kezdetén. <i>Jókai Mór</i>	2
Magyarország mezőgazdasági statisztikája ügyében. <i>Galgócsi</i>	55
A néptanítók ügyében. <i>Kertész József</i>	94
A tabajdi műemlékek ügyében	122
Fapusztítás ellen. <i>Gemszei</i>	134
Az alföld rejtett kincsei. <i>Hegedűs</i>	150
Állatok kérlevele. <i>E. I. P.</i>	157
Mi a színészet? <i>Edei Illés Pál</i>	174
A családkönyvről. <i>Maklári Pap Lajos</i>	177
Naptárt illető glossák. <i>Edei Illés P.</i>	180
Javaslat az üszög ellen. <i>Ungheary Gedeon</i>	197
Tanácslatok a cholera orvoslata iránt. <i>Balogh I.</i>	198
Könyörüljünk a koldus gyermekeken. <i>J.</i>	198
Népnevelésünk ügyében. <i>Molnár István</i>	254
Kipróbált recept a cholera-tóli félelem ellen. <i>E. I. P.</i>	308
Vörösmarty sírjánál. <i>Jókai Mór</i>	373
Kiáltó szózat, adventi felolvasás nem olvasók előtt. <i>Edei Illés</i>	401
2. Nevezetes személyek arcképei és életírásai.	
Gróf Ráday Gedeon (kép)	9
Bosquet francia tábornok (kép)	17
Istvánffy Miklós. <i>Sárváry Béla</i>	29
Puskin Sándor	31
Cathcart tábornok (kép)	33
Attila (kép)	45
Lord Palmerston (kép)	65
Miklós csár (kép)	81
Vörösmarty Mihály (kép). <i>Jókai</i>	105
Zay Ferencz. <i>Sárváry Béla</i>	106
Sándor csár (kép)	117
Mária Dorottya főhg asszony (kép)	122
Luka József XVI. századbeli m. vitéz	125
Ürményi József (kép)	129
Albert főherceg (kép)	145
Körösi Csoma Sándor. <i>Pettendi Géza</i>	148
III. Napoleon császár (kép)	155
Lord John Russel (kép)	161
Dugonics Endre siremléke (kép). <i>Sárváry</i>	172
Polissier (kép)	213
Layard (kép)	221
Fáy András (kép)	225
Szilágyi Erzsébet (kép)	249
Barnum (kép). <i>Hegedűs</i> 259, 270, 284, 299, 327, 360	
Iskender bég (kép)	260

	Lap.
Garay János (két kép). <i>Dienes</i>	268, 269
Lendvay Márton (kép)	297
Báró Eötvös József (kép).	305
Fényes Elek (kép)	313
Mayer István (kép)	321
Nachimoff (kép)	361
Victor Emmanuel (kép)	418
3. Elbeszélések és életképek.	
Az akhtári fogoly. <i>Jókai Mór</i>	2, 10, 18, 26, 41
Az öreg halász. <i>Pataky József</i>	49
Ifjabb Ritka Péter uram életéből. <i>Pálffy Albert</i>	57
Georgia utolsó királynője. <i>Szathmáry K.</i>	113, 122
Egy lövés ára. <i>Jósika Julia</i>	146, 154, 162, 169
Valahány ház, annyi szokás. <i>Jókai Mór</i>	101, 209, 217
Életképek a mai napokból. <i>Jókai Mór.</i>	
I. A szegedi vésznapok	257
II. Gonosz háznak gonosz vége	265
III. és IV. Egy népnevelő	322, 382
A pástori legény. <i>Szabó Márton</i> 294, 306, 313, 323	
Versényi Miklós (20 arany pályadíjt nyert mű)	
<i>Szathmáry Károly</i>	333, 341, 349, 357, 365
A káplán. <i>Karancsi</i>	384
A karácsonyi dolgozó (kép). <i>Jókai Mór</i>	417
4. Történetileírások.	
Csernájai csata (kép)	1
Két kép az almai csataterről (2 képpel)	60, 61
Galeswithe. <i>Szilágyi Sándor</i>	262, 274
Összeütközés a Malakoffnál (kép)	345
Jelenet a csernájai ütközetből (kép)	353
5. Nevelésügy.	
Fegyelem	20
Pesti reáliskola megnyitása	23
Falusi iskola tanítók	76
Népiskolák leplezett mysteriuma. <i>Edei I. P.</i>	92
Pusztai iskolák (kép) <i>Dienes</i>	207, 215
Iskolai mozgalmak a b c rendben. <i>Dienes</i>	207, 215
Példázatok. <i>Molnár István</i>	
6. Tudományos rovat.	
A találmányok története. <i>Ballagi K.</i>	3, 11, 27, 61
A népnayalyák okairól	5, 12
Kőbánya földtani viszonyai. <i>Szabó József</i>	29

	Lap.
A nap keltéről és nyugtaról. <i>Brassai</i>	67
Hazai találmány. <i>Útmérő</i>	87
A tükör története. <i>Tóth Balázs</i>	91
Gyöngyök a világtörténetből. <i>Erdélyi János</i>	115
Rajzolatok amagyar nemzet művelődésének történetéből. <i>Keréjkártó Árpád</i> 202, 210, 218, 227	
234, 242, 249, 258	
A nagy világ népei. <i>Hegedűs</i> (kép) 273, 292, 308	
(kép) 336, (kép) 375, (2 kép) 403, 423	
7. Balladák és genreképek.	
Cseri Balázs. <i>György Vilmos</i>	27
András polgár. <i>Tompa</i>	108
Kende vitéz. <i>Tóth Kálmán</i>	141
Basa Tamás. <i>Szász Károly</i>	185
Fecske cigány. <i>Lévay</i>	282
A csóva története. <i>Feleki Miklós</i>	290
Iréne. <i>Fecsey Sándor</i>	252
Egri hősök. <i>Ács Ferencz</i>	335
Álom és való. <i>Erdélyi János</i>	374
A magyarok Lombardiában. <i>Dalmady Győző</i>	395
A vén gulyás. <i>Arany János</i>	412
Juranics. <i>Thali Kálmán</i>	424
8. Ipar és gazdaszat.	
A párisi világtárlat	14
Fa eke, vas eke. <i>Pajkoss</i> (2 kép)	43, 54
A trágyáról, guanoról (kép)	109
A boronákról (3 képpel). <i>Pajkoss</i>	133
A párisi iparműtárlat (kép)	188, 189
Aratás, cséplés (kép). <i>Dienes</i>	223
Dr. Encz és kertészképző intézete. <i>Hegedűs</i>	237
Albánszéke vetőgép (2 kép.) <i>Dienes</i>	315
Konkolyszedő gép	371
Az ekéről. <i>Dienes Lajos</i> 385 (9 kép.) 397 (6 kép.)	
402 (4 kép.) 410 (2 kép.)	
A yam gyökér (2 kép.)	
A kolozsvári II. terménytárlat. <i>Hamay</i>	407
Szólószemező gép. <i>Bodó Miklós</i>	412
9. Természettudomány.	
Időjóslat	
Hani Istok. <i>Zerzák Antal</i>	69
Levegő, hang. <i>Molnár I.</i>	70
Krimiai zivatar (kép)	73
A víz. <i>Hegedűs</i>	77, 86, 99
Léghajzás lehető-e a csillagokig. <i>Edei Illés P.</i>	110
Az ivándai ásványforrás (kép)	132

	Lap.
A tűz. <i>Hegedűs</i>	142, 156, 181, 190
A hold (kép). <i>Szeberényi</i>	170
A hó és jégeső (kép)	214
Az erdők. <i>Hegedűs</i>	252
Az ember negyedik szeme. <i>Jenevai</i>	283
Séták a természetben. <i>Mentovich</i>	276, 293
A rugmégza. <i>Jenevai</i>	310
A konyhasó. <i>Váli Ferencz</i>	326
Mint terem a gyöngy? <i>Hegedűs</i>	344
A thea. <i>Ordódi J. K.</i>	351

10. Statistica.

Dab helység. <i>Galgócsi</i>	143
--	-----

11. Közhasznú ismeretek.

Általános jegyzetek az élő és halott körül. <i>A.</i>	13
Az örökmozdony kivihető-e? (kép)	20
Háztartás, házi orvos	22
Gőzfürdők	23
Pozsonyi mérő, osztrák mérő	119
Miképp lehet a kholerát kikerülni. <i>Dr. Bfi</i>	278
A kholera gyógyítása hideg vízzel	296
A pálinka. <i>Menyhért János</i>	354
Egészségi szabályok (12 aranyal jutalmazott pályamű). <i>Szeberényi</i>	422

12. Nyelvészet.

A dalidóról. <i>Jókai</i>	24
Egy kis barátságos szóváltás	51
A táncz igazi nevééről. <i>Gyulaffy</i>	101

13. Művészet.

A magyar zenéről. <i>Szénfy</i>	186
Rendkívüli műtárlat. <i>Eszther szerzője</i>	195
Magyar költők arckép-albuma	301
A művészet I. L.	329

14. Történeti emlékek.

Murakkh és Esma. <i>Szilágyi S.</i>	12
Nevezetes török rendelet a XVII. századból. <i>Szölösi B.</i>	13
A znavok macskái (kép)	36
A régi világ hét caodója. <i>Vári Szabó</i>	60
Török épület maradványai hazánkban (3 kép)	84
Egy császári menyegző	131
Kelet kétértelmű beszéde. <i>Györy Vilmos</i>	148
Mátyás király könyvtára. <i>Pettendi Géza</i>	196
Éjjeli mulatság Szabasztopol alatt	197
Bessenyei György	243
Hajdankori régiségek. <i>E. Dercarics K.</i>	253
Temetés a tengeren (kép)	368
Vörösmarty sirbeszentelése (kép)	393

15. Irodalom.

Nehány szó István bácsiról. <i>E. I. P.</i>	2
A Fánecs-albumról. <i>Ds. Ls.</i>	230

16. Versek.

Hamvazó szerdán. <i>Györfy Gyula</i>	62
Drávamelléki népdalok	274
Obernyik halálára. <i>Losoncsy</i>	322
Hazatérés. <i>Tóth Kálmán</i>	367
Emlékezés Jókai látogatására. <i>Medgyes Lajos</i>	367
Zilah. <i>Medgyes Lajos</i>	384
Bár hányszor születnék. <i>P. Molnár István</i>	419
Az én hivatalom	419

17. Nép- és tájrajzok, ismertetések, utleírások.

Zergevadászat. <i>Hegedűs</i>	18
Kapuvár. <i>Zerpák Antal</i>	21
A barcelei utvezeték (kép)	25
Bivaly vadászat Északamerikában. <i>Hegedűs</i>	35
Északamerika vad indusi. <i>Argay</i>	37
Nagy-Szöllős. <i>Osváth</i>	21, 38
Zala-Lövő. <i>Egyházasbúki Dercarics Kálmán</i>	46
A hajdani tatár khámok palotája Bakcsi Szirályban (kép)	53
Krokodilvadászat. <i>Hegedűs</i>	69
Marczal és melléke. <i>Szabó Mihály</i>	94
Az új francia cs. testőrök (kép)	97
Házassági népszokások a Dráva mellett. <i>Molnár István</i>	100
Szentes	126
A pesti dunapart és lánchíd (kép)	140
Szabadkai színház (kép)	157
Trencsénmegyei tótok. <i>Ordódy István</i>	158
Eszkimó király. <i>Szilágyi Virgöl</i>	164
Windsor (kép)	166
Murány. <i>Lehóczky</i>	179
A pesti magyar nemzeti színház (kép)	193
Izland és népe. <i>Hegedűs</i>	204, 212, 220, 229
Schmeks (kép)	205
A felső vidéki tótok. <i>Ordódy István</i>	222
Toulon (kép)	236
Marseille (kép)	237
A csín császár (kép). <i>Hegedűs</i>	244
A budai várpalota (kép)	245
Egy magyar iparos levele Amerikából	245
A Vág-völgye. <i>Ordódy</i>	261, 271
A budai svábhegy (kép)	281
Helgoland (kép)	277
A keleti tenger (kép)	290
Verhovina. <i>Z. Y.</i>	294, 300
Tornaföld és a sárkányjárás	309
A csoma (népjellemzés) <i>B. G.</i>	317

	Lap.
A pesti Lipót-egyház (kép)	337
Técső és környéke <i>Batiai</i>	352
St. Cloudi várkastély (kép)	377
A zsámbéki romok (kép)	381
A déli sarkvidék. <i>Bedői Ernő</i>	387, 396
A kóbor angol. <i>Bércsy</i>	394, 417
Szebasztopol északi része (kép)	404, 405
Az aggteleki barlang (kép) <i>Rudai Manó</i>	421

18. Társalmi kérdések és indítványok.

Az amerikai nők gyűlése. <i>Edeii Illés Pál</i>	42
A nőnem fényüzése Délamerikában. <i>B. I.</i>	141
A szülei zsarnokságról. <i>Edeii Illés Pál</i>	238
Ne legyünk a szokás rabjai! <i>T. R.</i>	255
Mi a magyar academia? <i>Edeii Illés P.</i>	265
Charlatánokról. <i>Edeii Illés P.</i>	285
Miért szegények többnyire a magyar írók? <i>Horváth S.</i>	359
Mozaik képek leányos anyáknak. <i>Edeii Illés P.</i>	368
Községi könyvtárak. <i>Szeberényi Lajos</i>	4
A vasárnapi iskolákban mit tanítsunk?	11
Ipariskolát járó ifjainkhoz	14

19. Tárház rendes rovatai.

Gazdászat.	
Iskola és egyház.	
Irodalom és tudomány.	
Művészet.	
Nemzeti színház.	
Tárogató.	
Adomák.	
Tűz, víz és jégveszélyek	
Szerkesztői könyvtár.	
Szerkesztői mondani valók.	
Halálhírek.	
Egyveleg.	
Levelezések: Alsó Lendva, Árkos, Arad, Bereg-Ugocsa, B. Csaba, Bécs, Bodony, Balatonvidék, B. Gyula, Beszkerek, Balásfalva, Derecske, Dobosina, Diós-Győr, Debreczen, Eger, Félégyháza, Győr, Gyöngyös, Gyöngy, Hernád-Büd, Háromszék, [Hetény, H. M. Vásárhely, Kecskemét, Karlsbad, Kolozsvár, Kis Várda, Kassa, Kohány, Lókót,] M.-B.-Sz.-Király, M. Sziget, Muska, Muraköz, Nagy-Varsány, N. Kálna, N. Kanizsa, N. Várada, N. Bánya, N. Kőrös, N. Kálló, N. Lak, Nyiregyház, Pápa, Pozsony, P. Sz. Király, Rima-Szombat, Szombathely, Szent Lőrincz, Szarvas, Székes-Fehérvár, Szentes, Szatmár, Szaged, Sümeg, T. Füred, Tamásfalva, Temesvár, Zovány, Zolyom, Jolsva, Jász-Berény, Vörös Berény; összesen 64 helyről.	

Pest, január 7-kén 1855.

A „Vasárnapi Ujság“ hetenként egyszer egy nagy negyedrévű iven jelenik meg. —
Előfizetési díj helyben : január—juniusi folyamra azaz : hat hónapra 1 ft. 30 kr.
Házhoz küldve 2 ft. pp.

Postán elküldve minden egyéb költség nélkül : január—juniusi folyamra
azaz : hat hónapra 2 ft. pp. — Az előfizetési díj az alulírt kiadókhöz bérmentve
utasítandó. — Landerer és Heckenast, kiadók, egyetem-utca 4. sz. a.

Csernajai csata.

Mai képünk egy lovassági csatát ábrázol Szebasztopol osztrómából. Miután csaták leírásait t. olvasóink rendszeren a „Politikai ujdonságok“ hasábjain körülményesen megolvashatják, e helyen nem foglaljuk azokkal a tért. A *Politikai ujdonságok* jövő szerdán fognak először megjelenni, s szerdán mindig szétkülödni a Vasárnapi Ujság előfizetőinek. Ugyan ezen félíven megjelenendő laphoz lesznek mellékelve azon félívní hirdetmények

is, mellyek a Vasárnapi Ujság mellől elmaradnak. A tisztelt olvasó közönség a „világháború“ czim alatt megígért két hónapos füzetkék helyett e szerint, kiadóink valóban dicsérettel kiemelendő áldozatkészségéből, egy hetenkint megjelenő *politikai lapot* nyerend *ingyen ráadásul*, még pedig *külön postai küldéssel* s így, a mit eddig a Vasárnapi Ujságban nélkülözött, azt a „Politikai ujdonságokban“ bőven kipótolva találandja.

Uj év kezdetén.

A ki esztendő első napján meg tudná mondani, mi fog történni esztendő utolsó napjáig? azt neveznék bölcs embernek!

Pedig semmi sem könnyebb ennél.

A ki becsülettel kezdi, becsülettel végzi.

A ki szorgalmas, az gyarapodni fog.

A ki szeretetet vet, szeretetet arat.

A ki érdemeket szerez, jutalmakat talál.

A ki tanul a multon, okosabb lesz a jövődön. . . .

Mindezekhez nem kell jövődömondási adomány, mert egyszerű dolgok, igazak.

Ezen az alapon szabad legyen jövődöt mondanunk saját kis lapunk felől is, midőn annak első számát ez uj esztendőben szárnyára bocsátjuk.

Lapunkat néplapnak neveztük, s mint értelmezte a „nép“ fogalmát közönségünk, azt olvasóink lajstroma legjobban megmagyarázná, hol hazánk első grófi neveinek méltóságos czimei mellett láthatók a becsületes mesteremberek s az egyszerű földművelők nevei. Előttünk a „magyar nép“ neve összetartó kapcsol, nem pedig választó fal a különböző társadalmi osztályokra nézve.

Ezért nekünk minduntalan szem előtt kell tartanunk, miszerint lapjaink nem csupán egy osztály számára vannak írva, s törekednünk kell mindenik igényeit kielégíthetni.

Hazánk nagy férfainak életirásai, ismertetései úgy hiszszük olly tárgyak, melyek a legnagyobbakat, úgy, mint a legkisebbeket egyaránt érdeklik.

Kell, hogy fennmaradjon a jók emléke népünk háladatos szívében.

A vallás eszméi kit ne boldogítanának? A keresztyén erény, türelem példái által törekedni fogunk hazánk minden osztályát, felekezetét és népfaját egymáshoz közelebb hozni; mert csak a kölcsönös szeretet tarthat meg bennünket.

Oktató czikkeink, a történetek, természettudomány, világismeret köréből elvont magyarázatok ezentúl is helyet foglalnak lapunkban, mert a magyar nép tanulni szeret, és okulni ohajt.

Elbeszéléseink sem fognak elmaradni soha, mert az olvasónak mulatságra, felderülésre is van szüksége; a mulattató részből sem fog azonban soha hiányzani az erkölcsi, historiai, vagy életbölcseességi tanulság s e tekintetben olly válogatóság leszünk, mintha a lapjainkban kinyomatott czikkek tulajdon ifju leányaink számára volnának írva; mert a magyar nép szelleme szűz és romlatlan, s azt megsérteni bűn!

Ez uj év folytán azon kívánatot is teljesíthetjük tisztelt olvasóinknak, melyet a multban betöltetlen kellett hagynunk: a nagy világ napi történetéről való értesülést. Kiadóink legujabban nyert engedélynél fogva, egy uj lapot inditnak meg „Politikai ujdonságok“ czime alatt, s ezen lapot ingyen küldendik meg a Vasárnapi Ujság minden előfizetőjének. Kell, hogy a szegényebb ember is megtudhassa hiteles sorokból a valót, nem szóbeszédből s költött dolgokat a világ állása felől. Ezt a „Politikai ujdonságok“ fogják szolgáltatni.

A mi jó szándékunk kiviteléhez erő dolgában hiányzik, azt reméljük, Isten segítsége kifogja pótolni.

Adja Isten, hogy soha se legyen alkalmunk rossz ujsággal, kellemetlen hírrel zavarni meg olvasóink örömet.

Adja Isten, soha se találjanak lapjaink könnyes szemeket, bánatos sziveket olvasóink házaiban.

Adja Isten, hogy a nagy világi zivatarban nekünk legyen békeségünk, öröm és meglegedés gunyhókban és palotákban.

Adja Isten, hogy távol legyen tőlünk minden viszátkodás, perpatvar, czivódás, a mi lapjaink nem fogják annak magvait hinteni soha.

De ápolni fogjuk azt, a mi szép, pártolni, a mi jó, szelid szóval megtéríteni a tévelygőt, kibékíteni a haragvókat, vigasztalni a szenvedőt; figyelmet vonni országos intézeteinkre, szerény tanácsunkkal szolgálni, de nem erőszakolni a nálunknál bölcsőbbekre, terjeszteni a jó ismereteket, serkenteni a munkára kicsinyeket és nagyokat.

És akkor elmondhatjuk bizton, hogy az esztendők jövője csak e három szón alapszik:

A szív tiszta kívánsága.

A kéz kitartó munkája.

És az Isten áldása onnan felül.

Legyen e három velünk és olvasóinkkal ez uj évben.

Jókai Mór.

Az akh-tiári fogoly.

Elbeszélés

JÓKAI MÓRTÓL.

A nagy Katalin czárnó idejében még Akh-tiár csak egy rongyos tatár falu volt a Feketetenger partján, a hol szegény kereskedő s még szegényebb földműves nép lakott.

A hatalmasan hangzó név „Szebasztopol“ mely „uralkodó várost“ jelent, csak a mult historia emléklapjain élt még, mint egy más világrészben épült, elpusztult város emléke.

Azok a hatalmas várfalak, a szép kikötők, a bámulatos vízvezetők, a három, négysoros ágyús kőbástyák, még gondolatban sem léteztek, mindazok helyén igen békésen letelepedtek a kecskék, s egy ágyura sem volt szüksége, a ki a kikötőt keresztül kasul akarta járni.

A krimi félsziget lakosai tatárok voltak mind: a kevés zsidó és örmény őket ismerte el felsőbb nemzetnek, s a görög kalmár szépen megsüvegelte az utcán a Kalga szultánt, ki az uralkodó khán helyettese lévén, szanaszét járt az országban, igazságot szolgáltatni.

Most e jelentéktelen Akh-tiár helyét nagy népes város foglalja el, melynek utcáit hónapok óta golyókkal bélelik a francia s angol útegek, s falai alatt vivja négy nemzet a szakadatlan harcot, melyhez hasonlóról Körner óta nem irtak a költők.

Az egész tartománynak egész népessége alig egy harmadában tatár most. Orosz és görög telepítvények lepték el a félszigetet. Két harmada a tatárfajnak kivándorolt a cserkeszek közé, a többi hegyei közé huzta magát. A nagy fejedelmi városok alászállottak egészen, Bakcsiszeraiban ha egy ház összeomlik, soha sem épül fel újra, s a nagy fejedelmi palotát körülövi a fű.

Mennyi szomorú dolognak kellett addig történni, a mig egy egész ország ilyen változáson keresztül ment! Mennyi könybe, mennyi vérbe kerültek azok a falak ott Akhtiár gunyhói helyén!

Lássunk egy történetet a sok közül:

* * *

Midőn még a nagy Katalin czárnó uralkodott minden oroszok felett, történt, hogy egy hűvös őszi reggelen korai dobszó voná magára Szent-Pétervár utcáinak figyelmét.

A sajtószzerű röviden szaggatott dobverés ismerős hangjából mindenki jól érté, hogy valami súlyos büntetés fog végre hajtatni ez órában.

A téres tágas utcákon egy csoport alabárdos férfi zárt négyszöge középett egy fehér ruhába öltözött női alak haladt végig, ingatag, roskadozó léptekkel, hosszú selyemszőke haja elefántesontnál fehérebb vállait takarta, miktől félig le volt csúszva a könnyű lengeteg öltözet; nagy, eleven kék szemeit csak néha veté föl, hogy széttékintsen a rábámulók tömegén: — hogy tekintett félre ilyenkor minden ember, nehogy ismerősnek tessenek azon nő előtt.

Ezen nő Palukhin herczegasszony; tegnapelőtt még egyike a legünnepeltebb delnöknek, kinek palotáját a legelső főurak látogatták, kinek egy nyájas pillantásért, egy mosolyért epedtek a birodalom legdaliásabb lovagjai; ki bejelentetlenül léphetett be bármikor a czárnó palotájába s egy szó tőle többet ért pártfogásul, mint tiz esztendei érdemteljes szolgálat.

És most mezitláb, egy hosszú fehér ingben lépdél végig az utcákon a veszélyhirdető dobszó mellett, s a kik találkoznak vele, — főurak és délczeg imádók, félre fordítják arcaikat, mikor rájok tekint.

Mit véthetett olly rövid idő alatt?

A boldogtalan nő! Egy estélyen azon könnyelmű szót szalasztá ki ajkain; hogy ő legszebb asszony Oroszországban, hogy szebb, mint maga a czárnő!

Valóban ez igen nagy vétek volt. Megsérté nemcsak a czárnőt, de megsérté a nőt! megsérté nem csak a koronát, de megsérté a főt, melly azt viseli.

Katalin volt birodalmának első hölgye, első és legszebb! Minő bűnhődésre lehet érdemes a vakmerő, ki magát elébe helyezni merészli.

Kétszáz kancsuka ütést fog kapni a piacz közepén. Kétszáz véres csapást arra a finom bársonysima bőrre, a melylyel olly vakmerőn dicsekedett. Meg fog korbácsoltatni azoknak szeméi láttára, kik előtt vakmerően dicsekvék, hogy lássa mindenki, miszerint csak por és töredékeny anyag minden szépség, melly az uralkodónő egy tekintetére összeomlik.

Azután nyelve ki fog vágatni. Ez a vakmerőn dicsekedő nyelv. Soha nem fog az többet szólni semmit, ki e sértő szózatot kimondá.

És számüzetni fog örökre, hideg Szibéria jéghegyei közé. Ott töltse örömtelen életét, nem látva mást, mint nyomort és osztozva abban.

Ez volt a vakmerő vétkei ítélete.

A piaczon roppant néptömeg várta a szokatlan látványt. A büszke hercegnőt mindenki ismeré, kíváncsiak lehettek rá, hogy fog neki esni a szokatlan helyzetet.

A tér közepén magas állvány volt emelve, azon állt a bakó legényeivel, a körül levő házak ablakai mind bámuló emberekkel voltak megrakva.

A hercegnő maga felment az állványra, nem kellett neki segítség. Még egyszer szétnézett onnan, még mindig azt hitte, hogy kegyelmet fog kapni, még mindig remélte, hogy annyi száz meg száz ismerős, rokon és imádó közül akad valaki, a ki Katalin lábaihoz vesse magát s lekönnyörögje róla az irtózatot büntetést.

Hasztalan. Nem látott senkit ott körül, csak a részvétlen tömeget, melly bámulni jött ide, mint korbácsolják meg a birodalom legszebb delnői egyikét.

A hóhér odalépett hozzá, megragadta vékony fehér ingét, egyet rántott rajta, a gyöngye patyolat ketté hasadt durva kezei között, s a szép delnő fehér tagjairól kétfelé foszlott az öltöny; kitérve gyönyörű termetét a tömeg bámulatának.

A delnő csak ekkor sikoltott fel. A sértett szemérem feljeddő érzetével kapott tépett patyolatja után, hogy azzal keblét újra eltakarja. Azon pillanatban megragadta mindkét kezét az egyik hóhér legény, egyet csavarintott rajta, két kezét a nyaka körül szorítá, a szép hölgyet hátára emelve. A hóhér lemetszé az omlatag szép szöke fürtöket, mik a földet separték fejről leomolva, azután kezébe vevé a csomóra hurkolt korbácsot, azt az irtózatot büntetési eszközt, egyet lépett hátra, kétkézre fogta a kancsukát, megcsóválta azt a feje fölött, hogy szintugy füttyölt a levegőben s teljes erővel bocsátá azt le a gyöngéd habkőnyű termetre

. Már most ne nézzünk ide.

* * *

Az iszonyatos büntetés végrehajtatott a hercegnőn. Kiállotta azt, és nem halt bele.

Nagy befolyású rokonainak még is sikerült annyit kieszközölni, hogy a büntetés második része ne teljen be rajta.

Nyelvét nem vágták ki.

Hanem meg kellett esküdni, hogy ollybá veendi ezentul, mintha már megvolna nyelvétől fosztva, és soha egy szóval el nem árulja, hogy beszélni tud, hanem holta napjáig némának tettei magát; nyelvének hasznát nem veendi, mert legyen bár az a szó imádság, a mit kimondott, azon órában végre fog hajtani rajta a borzasztó büntetés. Tehát beszélni elfelejtse.

Azután feltették őt a befedett szánra, mellé ültettek egy fegyveres drabantot, s elbocsáták őt az utra.

Minő ismeretlen útra? Hol van annak a vége? Mi vár ot-

tan reá? Arról senki sem tud semmit; mert a kik onnan valaha visszajöttek, hallgatnak róla, mint a megholtak.

Hihetőleg Szibériába vitték. Senki sem kérdezősködött felőle többet.

* * *

Ugyanezen évben történt, talán pár hónappal később, hogy egy magas állású ifju egyikében az udvari báloknak kissé többet találván magához venni a pezsgőből, mint a mennyit megbirt, a tánczteremben, épen a keringő alatt úgy eltalált szédülni, hogy a terem közepén elesett s tánczosnéját is magával rántva, azt ez által igen botránys helyetbe hozta.

Ez ifju ember neve volt Korzky gróf.

Alig állt ki a tánczorból, midőn a ceremoniamester kiszólitá az előszobába. Ott egy ur várakozott rá, a ki felkérte, hogy jöjjön vele egy szóra az örterembe.

Az örteremben megkérték, hogy legyen szives átadni a kardját, s nézzen ki egy percze az udvarra, majd ott mutatnak neki valamit.

Az udvaron mutattak neki egy befedett szánt. Felszóliták hogy üljön csak bele egy kissé.

Negyven nap mulva azután kiszálhatott belőle — az Urál hegyek között.

Mint kisebb vétségű bűnhőncz nem küldetett a bányákba, hanem mindazon jókban részesült, a miket Szibériában szelidebb bánásmódnak neveznek.

Megengedett neki, hogy ha jobbnak nem találja a főtisztek valamelyikénél szolgálatba lépni, mint magánszolga, vagy inas a telepítvényesek közé állhat, vagy folytathat valami mesterséget, lehet vadász is, ha akar.

Korzky pedig csak egy mesterséget tudott, hölgyeknek udvarolni. A többitől nem hitte, hogy megéljen.

E miatt szüntelen a kormányzó nyakán volt könyörgéseivel, hogy eszközölje ki, miszerint vissza mehessen Szent-Pétervárra; ugy is tudja, hogy csak tréfáltak vele, midőn egy időre ide küldték, már azóta bizonyosan utban is van a parancs, melly őt visszahívja.

A kormányzó meguntá végre az örökös rimázkodást s azt az indítványt tette az ifju gróf előtt; hogy ha megakarja érdemelni a haza szabadulást, erre következő módot ajánlhat neki.

Van itten egy elitelt asszony, a kinek holta orájáig nem szabad egy szót kiejteni száján. Vállalja magára a gróf e nő feletti örködést. Az borzasztó büntetésnek néz eléje ha elárulja magát, de a gróf haza szabadul, ha a nőt rátudja venni, hogy az megszólaljon.

A néember elég csinos és szép, a munka nem háladatlan, az urfinak ugy is ez a mestersége, tehát próbálja meg ha szóhoz bírja-e hozni ezt az asszonyt?

Korzky elfogadta az ajánlatot, melly miatt mi a kormányzót épen ne tartjuk valami kegyetlen embernek, sőt inkább igen mulatságos ötlet volt az tőle, hogy ezt a fiatal embert így lerázta a nyakáról, ollyan feladatot bizván reá, a minek valószínűleg nem lesz soha vége, mert a nő bizonyosan el nem árulja magát az ő szép szeméiért.

(Folytatjuk.)

A találmányok története.

Irta

BALLAGI KÁROLY.

IV.

A földmívelés történetének folytatása.

Véleményem szerint az ember egyedüli gazdagságát a föld azon termékei teszik, mellyek tápszerű szolgálnak és ruházatot nyújtanak. Minden egyéb, ha nem is fölösleges, de legalább nélkülözhető s csak eszköz amazok beszerzésére. Igaz ugyan, „miszerint nem azért élünk, hogy együnk, hanem azért eszünk, hogy éljünk;“ de épen ebben van kifejezve az is, hogy tápszerű nélkül nem élhetünk. Mit ér a legnagyobb kincs, ha kenyér hiányzik? — Ha tápszerűben fogyatkozás van, minden vagyont elvesztette becsét — mert sem az aranyat, sem a gyémántot megenni nem lehet. Kinek nem jutna itt észébe a kincsvágyó Midas tréfás története, ki telhetlensége miatt csúffá levén, történeti (mesés) nevezetességre

emelkedett? — „Midas phrygiai király egyszer valamely szolgálatért jutalmat várt Bacchustól, a jókedv istenétől. Mit kívánsz? szöla ez, válszthatsz! „Ajd nekem, oh király! olly varázserőt, hogy a mihez nyulok, arannyá változzék azonnal! „„Óktalan kívánat; de legyen meg akaratom!“ mondá az isten s eltávozott. Sétálni ment jó kedvében a király; pompás kerteiben virult és zöldelt minden virágbokor, jó szaggal vala tele minden zug, és pompás színeikben mintegy kínálkoztak a szebbnél szebb rózsák és violák. Lehetlen volt illy élvezet magától eltaszítani, szakítani kellett a virágból. De fájdalom! a mihez nyúlt, a mit kezébe fogott, a leszakított virág is azonnal arannyá változott. Asztalhoz ült éhesen, de nem tudott enni, szomjazott, de nem tudott inni. Éhesen és szomjan kelt fel és feküdt le ismét; míg végre megelégette kinaít az isten, s könyörült rajta — elvette varázserejét.“

A földmivélés rendkívüli becsét lehetlen el nem ismerni s az is bizonyos, mikép a gazdaszat minden népnél a legfőbb foglalatosságok egyike. A nemzetek jóléte a földmivélés sikerétől függ, a miért tisztelnünk kell azt, ki azzal foglalkozik. Lichtenberg, híres német író, a szántóvető osztályt az emberiség zsámolyának nevezé, s a gazdaszat iránt olly tisztelettel viseltetett, hogy egy trágyahalom előtt levette süvegét.

Mint már mondtuk, lehetlen a földmivélés kezdetét idő szerint meghatározni. Annyi bizonyos, hogy feltaláltatása emberi emlékezetet haladó őskorban történt. A biblia szavai szerint már a legelső emberpár fia is földmivéléssel foglalkoztak; az említett szent könyvben ugyan is Kain földmivésnek mondatik.

Abrahám idejében már virágzott a földmivélés Egyiptomban. A siciliabelieket Ceres istennő tanította meg a szántás-vetés mesterségére, az olaszokat Saturnus. Ennek tiszteletére a rómaiak a város építettése után 257 évvel templomot építettek és saturnaliák neve alatt ünnepélyeket rendeltek. A trágyázást Augias király találta fel. Igy szól a monda.

A földmivélés minden polgárisodott nemzetnél tisztességes foglalatosságnak tartott s jelen korban is alig van ország, hol e jelentékeny iparág a törvények különös kedvezéseiben ne részesülne. S tekintélye mind inkább nő, becse mind inkább emelkedik, minél inkább szaporodik az emberi nem, mert átlátják, mikép földmivélés nélkül állandó anyagi jólét nem gondolható.

De sehoh sem volt, nincs is olly becse a földmivélésnek, mint Chinában, hol az már majdnem elérte a tökély legmagasb fokát. E rendkívül népes s általunk még kevésbé ismert országban a földmivést ugy tekintik, mint ki a többi osztályokat táplálja s így fenntartja, ki tehát mindenek felett becsülést érdemel, s maga a császár is különös kitüntetésben részesíti azt. Valamint Európában a nemesség, Amerikában a mesterember és művész, ugy Chinában a földmivélő az, ki legtöbb szabaldalmakkal bír. Időről időre jutalmak osztogattnak ki a legszorgalmasb gazdák közt, és folytonos kedvezésekkel buzdíttatnak azok, kik valamely pusztá vidéket művelés által termővé és lakhatóvá tesznek; kik a földmivélést bármí úton terjesztik és emelik; kik magtúrákat alapítanak stb. szóval a gazdaszat emelésére mindent elkövetnek, mert meggyőződtek arról, mikép a népesség rendkívüli szaporodása mellett csak virágzó földmivélés képes az országot az éhség irtóztató veszélyétől megóvni.

A chinaiak császára, ki a világ urának és az ég fiának mondja magát, minden évben egyszer hagyja el mennyei lakát, hogy jelenlétével disztise az ünnepélyt, melly a földmivélés tiszteletére tartatik. Illyenkor az egész császári család a legnagyobb tisztviselők kíséretében, számos néptől követe, kimegy a mezőre. Az uralkodótól kezdve le az utolsó szolgál mindnyájan parasztruhába vannak öltözködve, s kiki egy a mezei munkánál szükséges eszközt tart kezében, mint sarlót, ásót, kapát, gerehlyét stb. efélet. Kíérve valamely szántóföldre, ő, a legnagyobb úr, minden földnek birtokosa és tulajdonosa, maga a császár, tulajdon kezeivel megfogja az eke szarvát és a főpapság áldásai, imái és könyörgései közt jó darab földet felszánt. Példáját követik a császári vérből származott hercegek, azután a miniszterek, az ország nagyjai és a legfőbb hivatalnokok. Az egész ünnepély vallásos szentartásokkal és a lehető legnagyobb pompával megy végbe. Midőn a császár visszaindul, a nép között ajándékok osztogattnak.

Az újabb korban nálunk különösen II. József császár tünt ki leginkább a földmivélés tiszteletétől között. Rendeleteket bocsátott ki, mellyek annak emelését célozták s intézményeit siker koronázta különösen az örökös tartományokban. A mennyire becsülte ő a köznépet, de leginkább a földmivésosztályt, sok jelemlendő vonás életéből bizonyítja. A többek közül egyet említek, melly a szép példája az uralkodói leereszkedésnek. Morvaországban egy alkalommal személyesen oda állott az eke mögé, s az elfáradt parasztot pihenni engedte, s maga szántott helyette jó ideig. E szívemelő tett emlékére azon a helyen jelenleg szép szobor díszelg.

Egyiptomban, hol a természet viszonyok rendkívül kedvezők, a földmivélés hámulatos eredménnyel jár. Igy ugyan, hogy e foglalkozás itt nagyon könnyítve van az általa, hogy sem szántani, sem trágyázni nem kell, minthogy a Nil által előtöltött vidékeken eke és borona használata nélkül is lehet vetni mihelyt a víz lefutott. Vetés után mintegy 5—6 hó múlva gazdag aratás jutalmazza a csekély fáradságot. E szerencsés országban ugyan is a Nil folyam évről évre egy bizonyos időtájban kiárad s ezzel rendkívüli termékenységet okoz. Igy bőségesen kárpótolva van az eső, melly ott nagy ritkaság, mert 15—20 évben talán

egyszer látnak esőt. Az áradás közönségesen június közepén kezdődik s tart septemberig. Tudni kell, mikép a nevezett folyó az egész országon végig fut mintegy 4—5 mérföldnyi széles völgyben; s épen e völgy t. i. a folyó partvidéke a legtermékenyebb. Hogy pedig az árvíz áldása más távolabbi vidékekre is kiterjedjen, a földmivélők (a felláhk) végtelen fáradsággal árkokat és csatornákat húztak szántóföldeiken keresztül kasul a víz elvezetésére s kivált emelkedettebb helyekre mindenféle mesterséges eszközök segítségével emelik azt. Miután a víz lefutott és szokott medrébe visszatért, azonnal hozzá látnak a munkához s a hátramaradt iszapot itt ott homokkal kevervén, a magot jó reményben elvetik. Ugyanazon egy földben egy éven át háromfélét is termeszenek. Először rendesen saláta s ugorka féleket, ezek után gabnát, végre aratás után még dinnyét és hüvelyes veteményeket is nyernek ugyanazon egy telken. Olly buján nő ott minden, hogy például legelőkön a fű gyakran olly magasra nő, mint mekkorák a füevő állatok.

A Niláradása az egész országban örömet és vígságot idéz elé, melly nagyszerű népnepélyekben nyilvánkozik. Ha áradás van, a nép felpiperézett s zöld galyakkal ékített hajókon és csolnakokon örvendezve zene és énekszó mellett faluról falura, tanyáról tanyára evez s vígadva tölti idejét míg a víz lefut s a munka ideje beáll. Egészen az örömmek engedi át magát mindenki mert hiszen az elem, mellyen most evez s tombolva jár kél, áldást hoz, melly megtöltendi csüreit.

A földmivélés emelése végett Európában is sok helyt szokásban vannak az aratási ünnepélyek, minők például Bajorországban minden évben a király különös kívánatára tartatnak, s mellyek mindenkor nagyszerű terménykiállítással, lóversennyel stb. vannak öszszekötve.

Egy tudományosan kiképzett, de egyszersmind sok gyakorlati ismeretekkel bíró porosz gazda, a híres Thaer Albert, a gazdaszatról általában következőleg nyilvánkozik: „A gazdák, ugy mond, háromfélék: Vagy csupán gyakorlatiak, vagy képezettek (tanult), vagy végre tudományosak. A gyakorlati gazda csak utánoz; ő az elődeitől eltanult fogásokat előforduló alkalmakkal gépileg alkalmazza a nélkül, hogy a tárgyról önállólag gondolkodnék, s üzletéhez nem kívántatik egyéb, mint jó szemmérték, és hogy a teendők idejét meghatározni képes legyen. Illyen gazda a közönséges paraszt. A tanult gazda mindenben idegen eszmék után indul. Ez bizonyos szabályokat tanult be, mellyeket alkalmazni kell tudnia. Ha e szabályok helyesek és jók, és a fenforgó esetben alkalmazhatók, ugy az eredmény is jó kedvező leend. Ide tartozik a kitanult gazda. A harmadik osztályba tartozik a tudományos gazda. Ennek nincs szüksége tényleges szabályokra. Ő a mezei gazdaság igényeinek helyes ismeretéből folyó, és a természeti tudományokon alapuló okok szerint cselekszik, s képes minden előfordulható esetben maga magának a legjobb szabályt alkotni, és a legjobb eljárást kigondolni.

Észszerű gazdának tehát csak az ollyan gazdát lehet nevezni, ki az elméletet és gyakorlatot egymással okszerűen öszszekapcsolni tudja; ki minden viszonyt alaposan megítéli képes, és üzletéből mindenkor a lehető legnagyobb hasznot tudja húzni.“

Látva azt, mikép a gazdaszat még korán sem érte el a tökéletesség ama fokát, mellyre annak a népesség rendkívüli növekedéséhez és a többi iparágakhoz képest emelkednie kellene: minden országban gazdasági társulatokat, gazdaszati iskolákat, erdészegyleteket, példánygazdaságokat és több eféleket állítottak és alapítottak. A kormányok és lelkes egyesek dicséretesen vetélkednek a földmivélés virágoztatása körül, s kiki tehetségeszerint buzog a közjó mellett, a mennyiben ez a földmivélés virágzásától függ.

(Vége következik.)

Községi könyvtárak.

Nem egészen új dolgot mondok, de talán még sem fölösleges. Más lapokban több ízben volt már azon óhajlás kifejezve, vajha hazánk minden községében alakíttatnék egy könyvtár, mellyet a község minden tagja használhatna. Ez eszmét akarom itt bővebben és minél népszerűebben kifejteni.

Nem szükséges talán e lapok olvasói előtt hosszasan fejtegetnem, mi sok jót, szépet, hasznosat lehet könyvekből tanulni. Hiszen a ki csak ezen „Vasárnapi Ujság“-ot kezdetétől fogva folytonosan figyelemmel olvasta, kénytelen megvallani, hogy azóta ismeretei sok oldalról gyarapodtak. Pedig van ám ezen kívül még sok más hasznos olvasni való. Igy ez idő szerint is a „Vasárnapi Ujság“-on kívül, szintén Pesten, mint ez, megjelen a „Magyar nép könyve“ és a „Magyar nép könyvtára.“ Azonkívül adnak ki évenként, hála Istennek, már most szép számú magyar könyveket, mellyekből sok hasznosat tanulhatunk a mezei gazdaságra, mesterségekre, történetre, iskolákra vonatkozót. Nem óhajtunk és nem szükséges-e mindez ismeretekben gyarapodni? Mennyire én a magyar népet ismerem, bizvást azt mondhatom,

hogy bizony az szeret tanulni, csak úgy irjanak számára, mint okos embereknek szokás.

Azonban még más jó oldala is volna azonkívül az illy községi könyvtáraknak, mellyet már e lapok olvasói nagy részének bővebben kell megmagyaráznom. Azt kétség kívül mindnyájan tudják, hogy valamint az illyen magamféle embert, kinek sem lova, sem kocsija nincs, pénzért szoktak például Szolnokba elvinni, úgy a könyvet sem nyomtatják ingyen, nem írják ingyen, nem kötik be ingyen, helységünkbe nem hozzák ingyen. De hiszen úgy is kell annak lenni; mert hiszen a szent irás is azt mondja: „Minden munkás méltó a maga díjára.“ Azonban, mint sok mással, a könyvvel is úgy áll a dolog, hogy minél többen veszik, annál olcsóbban lehet adni. Mert a betűket a nyomdában 10 vagy 20 ezer példány számára is csak egyszer kell egyenkint összeszededegetni, vagy kiszedni, épen úgy, mint 2—300 példány számára. Erre nézve tehát a költség egy, akár kevés, akár sok példányban akarják a könyvet kinyomtatni. — Mi következik tehát már ebből, mi a községi könyvtárakra vonatkozik? Kettő következik biz ebből.

Először az, hogy ha községi könyvtárak állíttatnának, akkor sok könyvet, mellynek most talán 2—3 pft az ára, 1 fton, vagy talán annál is olcsóbban lehetne adni. Mert sok kicsi sokra megy. És így azon kis nyereség, melly egy példányon volna, kipótólná azt, ha több ezer fogyna el belőle, míg így az egész költséget és nyereséget abból a 2—300 példányból kell kihuzni, melly elfogy. A községi könyvtárak tehát azon jó eredményt szülnék, hogy sok jó könyvet olcsóbban kaphatnánk, mint most kaphatjuk. De

Másodszor még más haszon is következne a községi könyvtárak alapításából. Lássuk!

Sok jó, hasznos könyvnek most csupán azért nem akad *kiadója**) mivel attól kell tartani, hogy ha valaki kiadja, nyakán marad a sok példány, hogy akár sajtárusnak adhatja el potompénzért, vagy szalonnát takarhat bele; pénze pedig, mellyet a nyomtatásért fizetett, oda vesz. Már pedig nagy ügygyel bajjal összetakarított pénzt, kivált a mostani drága időben, senki sem szereti az ablakon sárba kivetni. Ellenben ha községi könyvtárak volnának, mellyekbe minden jó hasznos könyv megszeretnének, nem kellene félni, hogy valamire való könyv el nem kel, és hogy a kiadó pénze bele vesz. E szerint akkor sok jó munkát olvashatnánk, melly most csupán azért nem jelenhet meg, mivel nem akad rá kiadó.

Ajánlom tehát ez eszmét minden jóra kész népünk, de különösen annak vezetői, a lelkészek, tanítók, jegyzők s többi községi előjárók figyelmébe. A nép hajlandó a jóra csak okosan kell vezetni. — Illy könyvtárt pedig minden község képes kiállítani. Vegyünk csak egy kisebb községet, melly például 200 házból s illetőleg családból áll. Vajjon nem volna itt 100 család, melly e célra évenként 24 pkr adhatna? A szegényebektől elég volna 12 pkr. És ime, már így is bejöne évenként 60 pft., min szép számú hasznos olvasmányt lehetne szerezni.

Vagy, noha mi jobban pártoljuk a községi könyvtárakat, alakíthatnának illyeket egyes egyházak is. És akkor lehetne e célra évenként isteni tisztelet alkalmával egy offertoriumot rendelni. Vagy akadhatnának még más források is, például a gyűjtetni szokott harangpénznek egy bizonyos része.

A kezelés, úgy hiszem, semmi vagy nagyon kevés költségbe kerülne. Mert a könyveket lehetne valamely középületben, például község házában, iskolában, vagy miért ne a templomban is? tartani. És nem hiszem, hogy akár a jegyző, akár a tanító, akár a lelkész 1—2 órában hetenkint ingyen szivesen ne osztaná és szedné be a könyveket.

Csak akarni kell tehát — és lesznek községi könyvtáraink!
Szeberényi Lajos.

A népyavalyák közönségesebb okairól.

Az államnak semmi nem állhat inkább érdekében, mint a nép egészségének s életének fentartása, biztosítása; mert ezen osztály az,

*) *Kiadónak* hívják azon embert, ki valamely munkát a szerzőtől megvesz, kinyomtatja és úgy árulja. Néha a szerző maga adja ki munkáját, és akkor ő egyszersmind a kiadó.

melly bennünket táplál, ez az embernek leghasznosabb, de egyszerűsmind legalsóbb s leglenézettebb része. A természet minden életmódot, mellyre az ember tulajdonképp rendelve van, egészséggel, erővel és hosszú étellel jutalmaz, s mennyiben ezek az életmódnak természetes következményei, és azért első tekintetre fölöslegesnek látszhatnak a mezei nép egészségéről — és fentartásáról gondoskodás. Hanem a romlás magva, mint más rendekbe, ide is becsuszott, és ámbár a pórt sem az elkényeztetés, sem pedig a gyönyör meg nem öli, mindazáltal a pór is dolgozik saját romlásán, s mi mások, őt a maga útján menni engedjük. Tény az, hogy a nép a falukon többnyire tudatlanságból betegszik meg, és az is igaz, hogy czélszerű oktatás által igen sok nyavalyát elkerülhetne, mellyek életét kurtítják, s az államot pedig hasznos tagjaitól fosztják meg. — Nem lesz tehát czéltalan az ide vonatkozó tanácsok — és javaslatokat e néplapban is elhíntetni, s ohajtom, hogy az olvasók ne fogadják azt közönyösen. A mult században egy helvét orvos — Tissot — irt egy jeles munkát a mezei nép életének s egészségének fentartásáról, könnyen felfogható és érthető modorban, melly magyarrá szatmármegyei főorvos, dr Marikovszky Márton által fordított. Ezen — már elavult és megrikult — könyvben is feltalálhatni azon igazságokat, mellyeket itt már csak azért is fejtegetnünk kell, mert e lapnak célja mindent, mi a népet érdekli, felkarolni, hogy az, mi jó és üdves, folytonos hatás következtében, annak idején meghozza a maga édes gyümölcsét.

A földmives rendszerinti nyavalyáinak egyik okát a *tartós fáradalmak* és *erőködések* képezik, mellyeknél fogva rögtön kimerítették és lassanként vesz, anélkül, hogy valaha magához jönne, sőt inkább forró, gyuladós bajokba esik.

Két eszköz van kezünkél ezen bajok elháríthatása végett: t. i. az oknak kikérülése, melly azokat előidézi, s a mellözhetlen fáradalmak kellő mérséklése. Előbbi sokszor lehetetlen. Az utóbbi ellenben bőven vett frisztó italok által valószínűsíthetik. Ide tartozik jelesen a savó, az író. a tiszta vagy boreczettel savanyussá tett víz, mellyek az erőt fölélesztik és fentartják. — A gyuladós betegségek, ha létre jöttek, orvosi segílyt igényelnek.

Másik közönséges oka a földmives betegségeinek az, hogy *erős fölhevülések után, magát kipihenni, hideg helyre fekszik.* Ez által a bőr gőzölgése félbeszakad, elnyomatik, és ha belső részekre veszi magát, terhes betegségeket — torokfájást, oldalnyilást, tüdőlobot, bélgyuladást — okoz. Ezen roszakat is az oknak kikérülése által lehet mellözni, melly minden bizonynyal a legtöbb embert visz sirba. — Ha pedig már csakugyan megtörtént a meghülés, s a betegség előjelei mutatkoznak, akkor azonnal feküdjék ágyba, takarózzék jól be, használjon langyos fürdőt, vagy legalább meleg lábvizet, s igyék bodza- vagy hársfavirágteát.

Ugyanezen hatása van harmadszor a *hideg víznek, ha azt fölhevült testtel issza az ember.* Az előbb mondott jelenetek itt még sokkal hamarabb és nagyobb erőszakkal lépnek föl. E tekintetben azt tanácsoljuk, hogy hideg víz ivása után nem kell megpihenni, hanem rögtön munkához fogni, vagy másképp mozogni, — így az ember bizonyos lehet benne, hogy minden bajtól menten marad. Csodálkozhatni, hogy a pór olly kevéssé vonakodik hideg italtól, ha melege van, holott annak káros hatását barmain is tapasztalhatja.

Negyedik ok az *időjárás változandósága*, melly egyébiránt mindenkire, de mégis különösen a pórra van befolyással. A hideg és melegnek rögtön változása hurut, — csúzlázt, náthát, tagszaggyat szül. A legnagyobb elővigyázat itt abban áll, hogy változó időjárás alkalmával kissé mindig melegebben kell öltözködni, mint azt az évszak kívánni látszik, tehát ősszel korán elővenni a téli öltönyt és tavasszal későn tenni le. Okosan cselekszenek azon munkások, kik ha nappal öltöny-levetve dolgoztak, este, midőn haza mennek, újra fölveszik gunyájokat, a mennyiben a lég ekkor már meg van hülve. Vannak tájak, mellyek inkább az egészségtelen lég, mint a változó időjárás miatt veszélyesek, péld. a posványos helyek. — Változó időjárás alkalmával néha a legforróbb nyári napon is hirtelen hideg eső esik, s a veritékező munkás egyszerre hideg vízben fürdik. Ennek nem leendő rosz következménye, ha nem soká tart és utána hamar kisüt a nap; de igen, — ha húzamos, midőn a haza érkezett munkásnak azonnal száraz, tiszta ruhát kell fölvenni, s ha egészen meg nem fürdhetik langyos vízben, legalább lábait áztassa meg abban.

Ötödik ok, melly legkevesebb figyelemre méltatik, a *megromlott és tisztátlan lég.* Ha körültekintünk a falukon, úgy találjuk, hogy ott a szobalég igen ritkán vagy sohasem is újittatik meg. Pedig tudjuk, hogy a rekedt levegő a legveszélyesebb roszfajú lázakat képes létre idézni, s a pór saját szobájában sohasem lehel más levegőt. Apró termecskékbe tolt össze az egész család, hol még kutya, macska, malacz, tyúk, liba stb tanyázik, miáltal a lég annyira megromlik, hogy a benlakóknak el kellene veszni, ha néhanéha szabad levegőre nem jönnének. Mi könnyű volna az innen keletkező bajokat elhárítani, ha az ablakok naponként kinyíttatnának és ezen csekélynek látszó tanács bizonynyal kedvező sikert eredményezne. Nem csekély befolyással van az egészség megromlására azon kárhuzatos szokás, minélfogva a trágyahalmazok, ganéjgödörök a lakások közelében foglalnak helyet, s az onnan felszállongó romlott gőzök, folytonosságuk által rothasztó nyavalyáknak vethetik meg alapját. Ki ezen szagot megszokta, az nem érzi azt többé, a nélkül, hogy káros hatását elvesztené, a ki pedig meg nem szokta, az rögtön és erősen meg-

támadtatik attól. Az ilyen rothasztó pocsolyák különösen nyári hőségben leggonoszabbak, — oly körülmény, mely a különben egészséges fekvésű helységet egészségtelenné teheti. Nem kell hinni, hogy a pór erősebb volna, semhogy a büzhödt légtől szenvednie ne kellene. Senki nem lehet edzettebb természetű, mint azon angolok voltak, kik egy árok mellett örködték, hova emberi hullák (holttestek) voltak eltemetve, és mégis oly roszfajú lázba estek, mellynek leírása iszonyatos. Aleppó lakosait is, kik pedig épen nem nagy gondot fordítottak egészségükre, oda vitte a sok szomorú tapasztalat, hogy a belvárosból minden kézmivest, ki büzös anyagokkal foglalkozik, az elővárosok elkülönített részeibe szorítsanak, hogy a dögvészes nyavalyákat elkerülhessék.

(Vége következik.)

Vidéki hírek.

Miskolczról. Hogy az ünnepek közt karácson a legkedvesebb, arról senki nem kételkedhetik. Még ekkor majdnem minden háznál sütnék kalácsot — pedig ez fődolog ám — husvétkor azonban már csak imitt amott; pünkösztör pedig vajmi kevesen! — Karácsonkor kapnak a jó kis gyermekek ajándékot a kis Jézuskától, ki őket oly nagyon szereti. — Karácson éjszakáján szoktak ifjak- és szüzekből, öreg urak- és asszony-ságokból álló kedélyes társulatok alakulni, töltvén az időt, úgy a mint lehet, s nyereszkedvén egymáson ártatlanul dióra vagy mogyoróra. — Karácson éjszakáján járnak a Bethlehemesek — mint megannyi ősz pásztorok, — gyönyörködtetvén az emberi szemeket bibliai panorámákkal. — Karácson éjszakáján zendül meg még sok jó magyar helyen a cigányok kedves bandája, de nem nótával, hanem szent ének hangjaival a házak ablakai alatt, üdvöt és boldog karácsoni ünneplést kívánva a bentlakóknak. — Hanem a hol cigány banda nincs, ott a hegedűt és cimbalmot csak emberi torok pótolja, zengedezvén különbnél különbféle épületes énekeket Ádámról, Éváról, a paradicsomról, a kigyóról, az ördögről sat. Az ilyen énekesek szinte a karácson éj kedvessé tételének egyik érdekes alkotó részül lépnek föl. — De nehezen hiszem, hogy mindazon karácson éji énekesek közt, mellyek ezuttal Magyarországon fölléptek, egy egy valaki érdekesebbé tette volna magát, mint ama tót suhancz, ki Miskolczon karácson éjszakáján több helyen megjelenvén, lelkesen zengedezett s lantja helyett egy kigyó alakú összerövétkölt faeszközzel nyikorogván, e kedves zenét illy épületes dallal kísérte:

Mend Isten paradicsomban,
Teremtett Évat z Adámban.
Mondta Isten a Évanak,
Bizom mondta izs Adámnak:

Minden fakrol szabad ennyi,
Csag az az egyik elhadnyi
A melik közepiben all,
Fehirbül feketibül all.

De, az ördök azt sájnalta
Évahoz gyit és megcsálta,
Éva Éva ne ni álma,
De jó pirozs idezs álma.

Éva izs ádot Adámnak
Mind az magae uranag.
Mihend almád megkostoltag,
Páradicsombul kigyútték. stb.

Egyveleg.

Levél Olaszországból. Nehány hét előtt szerencsés valék becses lapjait még szeretett hazámban olvashatni, most meg a Vasárnapi Ujság nagyszerű utat kénytelen hetenkint megtenni, hogy engemet Olaszország belsejében Verona városában megtalálhasson. Az emlékek, melly kedves hazámhoz köt, legyenek szentelve jelen soraim. 1854-ik október 21-ike vala azon nap, midőn kedves Zólyom megyémet, jó ösmerősím és baráti-mat, és mindenek felett szeretett magyar hazámat elhagyandó valék, — sirtam én akkor, mint életemben csak egyszer, édes anyám temetésén; meghitt barátim velem sirtak s elkísértek a postakocsihoz. Még egyszer megnéztem a csendes helyeket, hol életem aranyidejét éltem, bánattal néztem e szent emlékekre, szívem sebesebben dobogott s hangosan sugta lelkemnek, hogy azokat talán soha többé meg nem látandom. Illy szomorú érzésektől eltelve indulék a hosszú utra, Pozsonyon, Bécsen, a nagyszerű Szemeringen áthaladva negyedik nap már *Opcsinánál*, boldogult Ferencz császár emlékenél állék, honnan az Adria tenger kékes zöld hajjait legelőször szemlélhetém. A benyomást, mellyet a tenger látása bennem ébresztett, természetihven leírni képes nem vagyok; örültem a végtelen látványnak, szerettem volna rajta lenni, s egyszeremind futni tőle szülőföldem boldog tájéka felé; eszembe jutottak költők szavai:

„Ott a hol én nevedkedtem
Egy dombrol egy patak folyt,
Hányszor ott nem esteledtem
Éltem akkor boldog volt.“

Összehasonlítottam szülőföldem csendes patakját „Idát“ a háborgó tengerrel; a tenger, e zajongó sirtkert, szép, nagyszerűbb vala amannál, de én Idának most az egyszer elsőbbséget adék. E merész hasonlítások közt arra a gondolatra jöttem, hogy egész utam talán csak egy álom szüleménye, miért is kocsimból több ízben visszaneztem, és láttam magam után Dalmátország komor hegyeit, előttem meg Ausonia ködleppe tengereit és így a valóságot. Október 26-án reggeli órákban már *Triest* városában valék, hol hivatalos látogatásaim után a kikötőbe siettem. A ki e

városban volt, szívesen fog visszaemlékezni az Adria partján épült e nagyszerű csoportozatra és annak kikötőjére, hol a föld minden nemzetét képviselvék, itt a nép szorgalmatos hangyaként sűrűg forog, majd a hajók kijávitásával, majd az áruk fel- és lerakásával foglalkozva. Én e zajban már hangulatomnál fogva kevés élvezetet találék, és még az nap jegyet váltottam *Velence* felé. Más nap 10 órakor reggel „Roma“ nevű gőz-sünk kerekéi már Adria habjaiban kerepeltek. Tengert látni s annak tükrén evezni, már régtől óhajtottam, és ime most beteljesedett. Istenem a te utaid mélyek, még mélyebhek e tengernél, gondolám magamban midőn gőz-sünk fedélzetén állék, és a tenger sikja után vizsgáldotam, láttam hogy „Roma“ gőz-sünk éles orrányával Adria asszony-ságnak felső lepleit irgalmatlanul hasitgatta, úgy hogy az utazó kényelmesen nézhetett hideg keblébe, pedig hajónkon magas személyek is valának, ugyanis a többi közt volt egy amerikai admiral és egy angol ezredes; Adria asszony-sága mintha sokalta volna e rá néző szemeket, esőt kért urától, és ime megeredtek az ég csatornái, a szemlélők nagyobb része lesietett az étterembe, néhányan azonban a fedélzetén maradtunk, én kénytelenül a kedves táj felé fordultam, hol kedves szülőföldemet lenni véltem „hol a Dunának és Tiszának usznak néma hajjai.“ Adria a kis eső után ismét csendes vala.

„Nyugszik a szél csendes a hab
De szívemben zaj vagyon;
Merre térjek hol pihenjek?
Messze még a part nagyon.“

Hasonló gondolatoktól ringadozva délutáni órákban a tengerek régi királynéjához, *Velence*be érkezünk. És most Isten önnel t. szerkesztő. *Velenczéről*, *Veronáról*, ha megengedi, más alkalommal irandok.

Th. A.

— **Varázs-szereka katonák között.** Tudva van, hogy a régi babonás világban az ugynevezett varázs-szerek (talizmánok, amulettek) minden rangu és rendű embereknél nagy divatban voltak. Nyakába akasztott vagy másképen magához vett az ember egy vagy más tárgyat s azon hiszemben volt, hogy az megóvja minden bajtól. Azt hittük volna, hogy napjainkban ez már elő nem fordulhat többé. De a jelen háboru bizonyítja, hogy az ember ha nehéz idők borulnak rá, most is csak oly könnyen hívó, mint régen. A krimiai táborokban nagy kelete van ismét a varázs-szereknek, mind az oroszoknál, mind a szövetségeseknél. Hogy a felvilágosodott francia is oly erősen hisz az amulett csodaerejében, mint az óhitű orosz és a babonás török, ez csak azt bizonyítja, hogy a halállal szemben még a legbátrabb szív is hitre támaszkodik.

A francziák amulettjei többnyire papok által szentelt tárgyak, s s ilyeneket visel nem csak a közkatoná, hanem a törzstisztek is. Magának Canrobert fővezérnek is van egy illy szere, mellyet a francia császár ajándékozott neki. Közönségesen az a hit van elterjedve a táborban, hogy az almai csatában ez mentette meg a haláltól, s ez óta oly erős a hit a talizmánokba, hogy még a félholt katoná is hiszi felgyógyulását, ha illy szentelt kincse van. Ha pedig megtalál halmi, akkor azt mondják társai, hogy talizmánja nem volt igazi. Bosquet és Forey tábornokokról azt mondják, hogy Krisztus keresztfájáról hordanak magoknál szálkákat, s Napoleon herczegről állítják, hogy szintén van egy talizmánja, melly ártalmatlanná teszi mind a kardesapást, mind a golyót. A török és egyiptomi katonák varázs-szere abból áll, hogy ingeiket tele írják szent mondatokkal az ő bibliájokból, a Koránból.

Hasonlóul meg vannak amuletteik az orosz katonáknak, legyenek azok keresztények vagy zsidók. A keresztény oroszoknak többnyire egy szentképök van s egy vastag papirosból készült karikájok, mellyre rendszeren e szavak vannak írva: „Szent N. N., őrizd meg N. N. fiát minden bajtól s minden gonosz lélektől.“ Az orosz sereg zsidó katonáinak ólom vagy ón karikáik vannak zsidó betűkkel. Az orosz tisztek holttestein gyakran igen gazdag amuletteket találnak. Liprandi orosz tábornokot szintén biztosítottak tartják emberei s minden muszka megesküszik rá, hogy Mencsikoff herczegnek van egy talizmánja, melly elől még a legnehezebb bomba is kitér.

A mi az angol sereget illeti, ebben a skót és írlandi fiúk egészen úgy vannak a varázsszerekkel, mint az oroszok és francziák. Csak Anglia szöke fiai, a tulajdonképeni angolok, tartják hiábavalónak megakasztani a sors akarátát s a mindenható Istennek ajánlván lelkeiket, józan fővel és daczosan mennek bele a csatába, mintha aczéltől és vasból volnának s mintha az öngolyó nem is árthatna nekik.

— **Egy fősvény.** Frankfurtban egy férfiu halt meg közelebb, ki mindig a legnyomorúságosabb viszonyok közt élt, s halála után 50,000 talért találtak holmije között. Ezen ember alsó-rendű hivatalnok volt eleinte csekély fizetéssel. Akkor egy a várostól félóránnyira fekvő faluban lakott s ott halt egy csürben évekig. Később megnőtt a fizetése, de életmódja nem változott. Takarékosága valódi fősvénységgé fajult. Ebédje rendszeren egy kis meleg vízből állott, mit ingyen kapott, s egy darab kenyérből. Kevéssel halála előtt nem sok hija volt, egy jótékony tettét követett volna el. Halálos ágyán ugyanis öreg gazdasszonyának, ki számos év óta csaknem ingyen ápolá, 10,000 tallérnyi értékű iratokat adott jutalmul. Az asszony, meglepetve az ajándék által, elég vigyázatlan volt a dolgot a fősvény orvosának elbeszélni; az orvos pedig, szintén nem foghatván fel a történetet, szükségesnek látta, megkérdezni a haldoklót, vajjon ama

papirokat valóban elajándékozta-e? A fősvény, ki már ugy is megbánta tettét, nem állhatott ellent e kérdésnek, s rögtön azt felelé: Nem! — ugy hogy a szegény asszony ismét kénytelen volt visszaadni ajándékát. Ezen vigyázatlanságot annál inkább sajnálják, mert a fősvény nemsokára meghalt s örökösei nincsenek. Az összekuporgatott 50,000 tallér örököse a — fiskus.

— *Uj remeté.* Egy csehországi faluban nem régen két szolgálóleány tünt el. Mindenfelé keresték, de sehol nyomukra nem akadtak. — Mintegy husz nap mulva azonban egyszerre csak előkerül ismét mindkettő épkezláb, s hollétük felől tudakoztatván, ezen felvilágosítást adták. A nem messze fekvő regényes hegyi vidéken, egy nevezetes sziklaüregben, melyet „imádság árkanak“ neveznek, van egy sziklából kivágott kápolna. Ide költözött a két zarandok cseléd oly feltétellel, hogy ott egészen megválva a világtól, remeteéletet éljenek. A kápolna szomszédjában egy barlangot csináltak magoknak lakhelyül, melyet mohhal béleltek ki, nyílását földdel és mohhal tömték be. Italt egy közel forrásból nyertek, s valahányszor megéheztek, a közel városból hoztak magoknak kenyeret. Így töltötték itt 20 napot, míg végre a növekedő hideg ki nem szorította s haza nem kergette őket. Otthon most ismét szorgalmasan mosogatnak, főznek, szapulnak, szóval ismét kibékültek a sorssal.

— *Eredeti hazafuság.* Az angol katonák között igen sokan vannak, kiknek feleségeik vannak, s annál fogva természetes, hogy a mostani katonapusztító háborus időkben szaporodik az angol özvegyek száma is. Erre vonatkozólag olvastunk minap egy angol újságban a hirdetések között következő felszólítást: „*Hazafüi ajánlat.* Katona-özvegyek, álljatok elő! Egy becsületes özvegy, öt gyermek atyja, ezennel ajánlkozik, egy az almai csatában elhullott katona özvegyét nőül venni. Bővebb értesítést ad Higgs posztós és szabó a felső soron. Én illetéknépen járulok a katonaözvegyek segélypénztárának növeléséhez.“

Nemzeti színészet.

JANUÁR. I. Jutalomjátékok. A művészeknek jutalomjátékokat engedni régóta igen sikeres kísérletnek van elismerve, a miből legnagyobb haszon az, hogy a jutalmazandók maguk részéről iparkodnak oly színműveket juttatni közönség elé, a miknek hatását a szokottnál nagyobbak tartják s így a színházi műsorozatot gazdagítják. A mult évben így hozatott a művészek és művésznők magánbuzgalma által tizenkét új eredeti vagy újon át dolgozott, vagy fordított színmű a nemzeti színház deszkáira. Jókné jutalmául: Egy színész nőjele, — Szent László, eredeti dráma. Komlóssy Ida jutalmául: Tenger és szerelem hullámai, — Navarrai királynő, saját fordítmányai. Bulyovszkyne jutalmául: Szép marquisné. Eredeti dráma, — Orleansi szűz, saját fordítmányai. (Jövő hétfőn fog adni, figyelmeztetjük rá a fővárosi közönséget). Szigetivel: Jean Claude, — Khelonisz, eredeti dráma. Szentpéterivel: Parlagi Jancsi, saját át dolgozása. Fáncsi javára: Sajdár és Rurik. Saját át dolgozása, Windsor-i vig nők. Lászlóéra: Próbakő. Mind e darabokat a jutalomjátékok hozák színre, a miknek életrevalósága e szerint a legvilágosabb adatokkal van bebizonyítva.

II. Multkor már említők, miszerint gróf Ráday az előbbi méltányos írói díjazást ismét helyreállítá, az ezt igazoló igazgatósági értesítés már hivatalos alakban is közöltetett az illető szerzőkkel (lásd alább).

III. *Lendvay* a jövő héten lép fel Zalkyban. *Egressy* vendégszerepei közt vannak több Shakespeari mű között a Harmincz év egy játékos életéből, s a Vasdlorczás régi időkből ismeretes nagy hatású művek, miket a mostani meddő drámairodalom mellett nem árt újra színpadra hozni.

IV. A Bécsben nagy hatással adatott „*Ravennai viador*“ című drámát színpadunk számára egyike legkedveltebb színműroinknak fordítja magyarra.

Az eredeti művek díjazását illetőleg. Az eredeti művek szerzői hivatalosan értesítettnek: miszerint az eredeti művek díjazását illetőleg legközelebb megállapított szabályok értelmében az először színre kerülendő eredeti művek első előadásakor semmi díj nem adatván, a második és harmadik előadásakor a napi költségek lerovása után megmaradandó tiszta jövedelemnek fele részé mindenkor a szerzőt illetendi; a későbbi előadások alkalmával pedig a napi költségek lerovása után megmaradandó tiszta jövedelemnek mindenkor tiz száztohá, ha ezen tiszta jövedelem a nyolczvan pfrtot meghaladja; ellenkező esetben, mint ez régebben is fenn állott, száztóli nem adatván.

Pest, december 31-kén 1854.

Tárogató.

x* F. ho 3-kán megérkezvén fővárosunkba 6 cs. kir. Fensége *Dorothy* főhercegnasszony és fenséges leánya a Brabanti hercegnő, még az nap szerencsételték nemzeti színházunkat magas megjelenésökkel.

x* *Emlékezzünk régiekről.* A magas kormány a birodalomban létező régiségek, különösen régi építmények fentartását, egy tiszteltbeli tagokból álló bizottmányra bizá, mellynek szép feladata, kiváltképen a történetileg emlékezetes régiségek felfedezése, ápolása s azokra vonatkozó

felvilágosító adatok gyűjtésében áll. Ezen bizottmány működését a m. kormány édes hazánkra is kiterjeszté, s legközelebb a pesti kerület *Conservator*aul oly kinevezésről vettünk tudomást, mellynek, következtében hazánk ezen elhagyatott néma regélői további pusztulástól bizonyára megmentenek.

x* *Lövényi* hazánkfia, kinek jeles írástanmódjáról mult évi folyamunkban már tettünk említést, oly buzgalommal, mondhatni áldozattal terjeszti szerencsés, meglepő sikerű tanmódját, miszerint hazafüi buzgalma nyilvános elismerést érdemel. Senki sem tehet becsesebb és szükségesebb áldozatot hazája és az emberiség oltárára, mint a ki a közértelemiséget tehetsége és hatásköre szerint előmozdítani iparkodik. — *Lövényi* ur dicséretére ez uttal csak azt említjük meg, hogy a pesti képezdében hetenkint több órát tölt, s díjazás nélkül oktatja az ifju néptanító sarjadékok meglepő sikerű tanmódjára. — Láttunk sok gyermekkéziratot, s valóban rendkívüli azon különbség, melly ugyanazon gyermek régi modorban irt hajszás betüi, s pár napi oktatás után irt *Lövényi* modoru csinos írása között látható. — Igen kívánatos, hogy azon vidéki kirándulások, mellyeket L. ur dr. Háas M. iskolai igazgató ur kíséretében több vidékre nagy sikerrel tön, rendes körutazással alakuljanak.

* Mult héten egy közbecsülésben álló ifjut, *Ilkey Lászlót*, adtuk át az öröknugalomnak, ez alkalommal egy kárpitos, ki koporsóját díszíté, a mint onnan éjszaka hazatért, rögtön meghalt.

x* *Farhas* testvérekről, azt hirdette néhány pesti hirlap, hogy a farsangot Pesten fogják tölteni jeles zenész társaságukkal, de a győriek is szeretik a jó zenét, s minthogy ők is vigan szándékoznak farsangolni; protestálnak a hir ellen s a *Hölgyfátárnak* megiratták felőle, hogy semmi sem lesz belőle. Ebből is az a tanulság, miszerint nem igaz az a diákos példabeszéd hogy: senkiből sem lesz próféta szülőföldén; mert a ki jelesen érti a mire adta magát, szeretik becsülik azt otthon is, vidéken is.

x* *Bába iskolák.* Felsőbb helyen elhatározatott, hogy a pesti egyetemen kívül több helyütt állitassanak oly intézetek, mellyekben a bábasághoz tartozó tudományt és gyakorlatot megszerezhessek a kik ezen életpályát választják. Kiváltképen szükségesnek találtattak illy vidéki intézetek azon két okból, hogy hazánkban különböző nyelvek uralkodnak és sok vidék oly messze esik Pesttől, hogy a szegény sorsu nő ki bábaságot akarna tanulni, nem képes az uti költségeket elviselni. Egyelőre *Aradon* és *Unghváron* fog két illy bába intézet csupán tanulhatás végett 20 ágygyal rendeztetni. Örülhetnek e hirnek azon számtalan helységek, mellyekben ősi szokás szerint azt illeté a falu bábasága, a ki legvénebb asszony, s szereti a mézes pálinkát. Tudományról szó sem volt, pedig mindenhez, még a kukoriczapattogáshoz is kell egy kis ész, tudomány és jó akarat.

x* A Pesti Naplónak következő sorokat írják Somogyból. „Történik nem rég, hogy a szántódi pusztán (a sz. Benedek rendiek birtoka a Balatonparton Tihany átellenében) a meglóphatlannak hitt kanászoktól egy éjszaka elhajtának néhány szép darab sertést. Reggel elkezd az egyik bojtár a gazdának szomoru arczczal: — Baj van gazduram. — A mennykőbe is, mi baj volna, — szolt az öreg kanász. — Legszebb disznóinkat elhajtották az éjjel, — felelt a bojtár, — erre terelték ki ni! annak a nagy erdőnek; egy darabig már mentem utánok, de nyomot vesztettem, — Nem léptél-e a nyomba? — szolt derülten a vén kanász. — Erre vigyáztam gazduram! Az öreg kanász csak nézi a lábnyomot . . . , csak nézi . . . gondolkodik — — — s egyszer felkiált amugy káromkodva a bojtárok között: — Ez Hercege Imre lábnyoma. De hát ki az a Hercege Imre? kérdik nemde olvasóim?! Szinte kanászbojtár talán a harmadik megyében! De ha még a hatodikban laknék is, ismerné lábnyomát az őz kanász. Tovább csapászták a disznókat, s nyomukba is jöttek; mert a szántódi reggeli lábnyom csakugyan Hercege Imre lábnyoma volt.

Illyen a szántódi kanász.“

xx *Karácsoni ajándék.* Sopronban az ottani jótékony nőegylet mult karácson estvéjén 240 szegény gyermek között osztott ki különféle ruhadarabokat, fehérneműt, játékszereket, s ezenfölül még meg is vendégelte a kis pártfogoltakat. A kiosztás az evang. lyceum nagy terebében történt, hihetőleg vallás különbség nélkül.

x* *Közvélemény közöröm.* Mióta a hirlapok utján hiteles tudomáshoz jutott a közönség azon már előlegesen óhajtvá pengett hirnek, hogy a nemzeti színház igazgatója gr. Ráday lesz, még nem hallottunk ide vonatkozó szót, melly egyebet mint örömet és helyeslést fejezne ki. És ezen közörönnök az a sajátságos jellemvonása, hogy mindenki erős hittel párosítja reményeit. Az operabarátság teljes meggyőződéssel mondja, hogy majd lesz most igazi opera; — a dráma barátok szintén erősen hiszik, hogy megviradt már valahára a drámai nemzeti színészetnek s egyik sem remél a másik rovására; csak *Dörmögi urambátyám* nyomintotta kissé keményen a padlózathoz ezüstgombos nádpálczáját mondván: „majd meglátjuk lesz-e most is annyi újságbeli *protectio, recommendatio, proscriptio*, mint a mult években?“

x* *Kié legyen a menyasszony?* Nem írjuk meg hol, elég az hogy megtörtént, miszerint egy vén fukar beleszeretett egy csinos fiatal hajadonba, és rövid időn tapasztalta, hogy őt is viszonszereti a leány — apja, de a hajadon semmikép sem akart hozzá hajolai, a minek természetes oka az volt, hogy már hosszabb idő óta szívet cserélt egy derék szorgalmas

ifjuval, a kihez azonban atyja semmikép sem akarta adni, mert sokkal szegényebb mint a vén kérés, tehát ehhez erőlteté, még pedig oly keményen, hogy a leány bíróságához kényszerült folyamodni. Most az a kérdés, mit mond a bíróság. Hihetőleg a lesz az ítélet, hogy házassodjanak össze a kik szeretik egymást, s akkor aztán a két öregből is kerülhet egy pár. — Hanem más oldalról tekintve az ügyet, szomorú állapotnak tartjuk, midőn illy szent ügyben bíróságnak a szülők és gyermekek, s legjobban hiszszük, hogy a házassági szövetségnél sem a gyermekek ne mellőzzék szülők tanácsát, sem ezek gyermekek szíve hajlandóságát.

* * Megjelent a Heckenaszt Gusztáv által kiadott művek lajstromzata. Egy egész füzetet tesznek csak az általa kiadott munkák pusztá cimeit, mellyek betűrendbe s szaktudományilag elosztva, a legméltányabb bizonyítványt adják azon buzgalomnak, mellyel derék kiadónk a magyar irodalom ügyét felkarolta. E műlajstrom mindenkinek ingyen kiszolgáltatik a kiadó raktári hivatalból.

x* „A nagy világ képekben.“ Illy című könyvet indított meg 6 füzetben Vahot Imre, s megérdemli a homlokán viselt közhasznú címet, ha többi 5 füzete is oly tartalmas lesz, mint az első, melly az új évvel egyszerre köszöntött be. Tartalma jól választott tanulságos cikkekkel áll, sűrűn tarkázza érdekes fametszvényekkel, a kiállítás csinos, ára egy-egy 6 éves füzetnek 30 kr. Az egész 6 füzetre 200 képpel azonban még e hóban előfizetheti helyben 2 ft, postán 2 ft 30 krral.

x* „Gyöngyösön“ mint mindenütt, örül a vidam fiatalság, hogy megérkezett az ohajtva várt farsang; de nem örülnek a szárazalmok tulajdonosai annak atársulatnak, melly arra egyesült, hogy részvények útján gőzmalomot fog építeni; pedig ebben semmi nagy csapás nincs, mert a gazdaszonyok sokkal szebb listet remélhetnek, szárazmónár uramék pedig ha részvényt vesznek, megis maradhatnak a vámszedés ususában, s mégis egyéb hasznos munkára fordíthatják szorgalmukat.

x* Erdekeseink találjuk Magyarországon herceg pímása naplójából azon ünnepély kivonatát közölni, mellyben bibornokká felavattatott.

„Nov. 16-án reggeli fél 9-kor három igen fényes hintóban indultam el a Quirinál-palotából; a hintók előtt és mellett nagyszámú szolgák lépdeltek. En bibornoki ruhát s violaszínű cappát viseltem. Mintegy fél 10-re a Vatican-palotához értünk; az emberek leginkább a teljes díszben öltözött, s hintóm hátulján álló huszárokat bámulták. A Vaticanban le szállván, ceremoniarusok s főpapok által a Sixtina-kápolnába vezettem, hová nem sokára 4 bibornok érkezett, ugymint a bibornok-dékán, egy püspök-, egy presbyter- s egy diacon-bibornok. Ezek jelenlétében az oltár azon részén állván, hol az epistolák olvastatnak, letettem a szokásos esküt. Ezek eltávoztván egymagam maradtam a kápolnában. Mintegy fél óra mulva érettem jött két diaconus-bibornok, kik a nyilvános consistorium teremébe vezettek, hol emeltebb helyen a pápai trónon ült ő szentsége pluvialéval s püspöksüveggel; mindkét oldalon állott mintegy 43 bibornok, s különös állványon helyet foglalt körülbelül 50 püspök, a világnak minden részéből: ezek mögött voltak az összes külföldi hatalmasságok kivetei, romai hercegek, a világi papságnak, szerzeteseknek, nyilvános hivatalnokoknak s a különféle fegyverzetű katonaságnak elláthatlan sokasága. „A teremén átmenet közben háromszor mélyen meghajtván magamat, a pápai trónhoz értem, hol a keresztény egyház feje iránt láb- s kézsókkal fejeztem ki hódalatomat, ki viszont engem öleléseivel s csókjával megtisztelt. A pápa előtt ekként térdepelvén, intett a ceremoniarus, s mind a 43 bibornokhoz sorba egymásután mentem, kik mindannyian megöleltek s csókjaikkal s valamely alkalmas mondattal, pl. „ad multos annos“, „gratulatur tibi et sibi sacrum collegium“ („sok évig“ „üdvöt kíván neked és szerencsét hozzád magának a szent collegium“) üdvözöltek. Ezután a számomra kijelölt helyen a presbyter-bibornokok között leültem; utánam még két, nálam fiatalabb bibornok ült; Recanati és Pecci. Kevéssel utóbb a ceremoniarus által a trónhoz vezettem vissza, hol letérdelvén, a pápa fölöttem imádságot mondott, melly alatt fejemre huzzák a cappát, s ő szentsége erre tette fel a kalaphoz hasonló (quasi pileus) galerust, melly selyemből készült, s leölgő zománczokkal (flocis) ékeskedik. S ez által megadadott számomra a jog, a pápai consistoriumokban jelen lehetni s pápaválasztáskor a conclaveban résztvehetni. A galerust a bibornokok vették le fejemről, mire a szentséges atya engem ujjal megölelt s én kezeit csókolám meg. „Ez meglévé, végelett a nyilvános consistoriumnak. A bibornokokat egyenkint hívtam meg az estéli ünnepélyre. midőn tudnillik fáklyák világánál, pápai hintóban, nagyszámú szolgák kíséretében egy külön pápai követ a galerust hozzám a Quirinál-palotába mehozandó vala. Ezek után egy külön, közvetlenül a szentséges atya termei mellett lévő nagy szalába mentünk titkos consistorium tartására. Itt is két oldalról foglaltunk helyet. Belépván a szentséges atya, imádságot mondott, mellyben a Szentlélek kegyelmét kérte; a pápa ez alkalommal rochetumot, fehér mozzetát, s hosszú stólat, fején pedig fehér selyem capuciumot viselt. A mintegy 2—3 perczig tartó imádság után a bibornokok mindnyájan leültek, egyedül engemet véve ki. Ekkor a szentséges atya írásból olvasván: mikor neveztettem ki bibornoknak s hogy ma vettem fel a galerust, bizonyos formulával értésemre adta: hogy ajkaimat lezárja. Akkor a kijelölt püspököket kezdette praeconisálni, mintegy ezeket mondván: „Ad laudem Omnipotentis Dei, Honorem B. M. V. et SS. Apostolorum Petri et Pauli intendimus providere Ecclesiae N. de Episcopo et Pastore, in per-

sona Alexandri Sterka Sulutz — quid vobis videtur?“ (A mindenható Isten dicsőségére a bold. sz. Mária és Sz Pál és Péter apostolok tiszteletére kívánjuk Egyházunknak Stoka Sulucz Sándor személyében püspökről és pástorról gondoskodni; — mit ítélték?) a bibornokok mindnyájan felkelték székeikről s leemelvén fővegeiket, mondák: „Placet.“ (Tetszik, helyben hagyjuk; engem kivéve, kinek ajkai le voltak zárva.) A pápa így válaszolt: „Adeoque in Nomine Dei, auctoritate SS. Petri et Pauli Ap. et nostra designamus in AEppum Fogarasiensem et Albajuliensem Alexandrum Sulutz, prout hoc in Bulla nostra fuse continetur. In Nomine Patris et Filii et Spiritus Sancti.“ (Annál fogva az Isten nevében, szent Péter és Pál apostolok s a mi tekintélyünkkel kijelöljük fogarasi és károlyfejvári érsekül Sulucz Sándort, mint ez Bullánkban terjedelmesen foglaltatik.) Így történt a többi (már említett) püspöknek praeconisatioja is. Ismét reám került a sor, — bizonyos formula alatt reám ruháztam ő szentsége a jeruzsalemi szent keresztől nevezett egyháznak címét (mintán néhány szóval ajkaimat felnyitotta volna), valamint az ezen egyházhoz tartozó papság s lakosság fölötti joghatóságot az Atyának s fiának és Szentlélek Istennek nevében. Ez alatt én a trón előtt ő szentsége előtt térdepeltem. Végre ujjamra huzzott egy arany gyűrűt, bizonyos formulát mondván, s ujjal megölelt, míg én kezét csókoltam meg. Midőn székeimet ismét elfoglaltam, a szentséges atya beszédet tartott a tanácskozás alá veendő tárgyról, ugymint a Bold. Szűz szeplőtelen fogantatásáról. Így fejeztetett be a titkos consistorium, mellyben a bibornokokon s egyetleeny consistorialis titoknokon kívül senki más nem volt jelen.

— Öreglak vidékéről (Somogyból) azon tudósítást vesszük, hogy a vasárnapi iskolák ott is kezdetüket vették, még pedig igen sikerrel, mert a nép nem hogy vonakodnék, hanem még az idősebbek is szívesen résztvesznek a délutáni tanításban, legfőképen *Osztopány* helységben, hol a helybeli derék plebános és iskolatanító mindent elkövetnek, hogy híveik előhaladjanak a műveltségben s a régi babonának hitelt ne adjanak. Már ki van jelölve egy hely, hol a tanító tavasszal a serdülő ifjakat fanemesítésre fogja tanítani. Segitse az Isten!

— *Sonlyó* s *Balaton* közti vidékről szomorú híreket vettünk egy ottani tanító kegyetlenkedéseiről gyenge tanítványai irányában. Nem közöljük a levelet, mert szintén hihetetlen, hogy igaz legyen mind az a hír, p. o. hogy a nevezett harezias szellemű tanító gyenge tanítványaival úgy bánik, mintha mind ellenség volna előtte, s hogy minap olyat ütött vastag botjával egy 13 éves leányzó tanítványára, hogy az másnap kora reggelre meghalt. Ha ez valóban igaz, úgy e vad indulatnak bizonyosan akad fékezője es büntetője — mindaddig nem nevezzük meg sem a helységet, sem az embert.

— *Szeberényi Lajos* „Néptanítók könyve“ című folyóiratából, mellynek, mint értesülünk, szép számu előfizetői gyűltek, sajtó alatt van Szarvason az első füzet s január közepére meg fog jelenni.

— Aradon Bettelheim testvérek kiadásában jelent meg egy hasznos kis könyvecske, melly méltán ajánlható minden szüle, nevelő és kisedővónak. Címe: „Dics-énekek (hymnusok) folyóbeszédben.“ Magyar gyermekek számára fordítá *Baló Benjamin*. Angliában e könyvecske *család-könyve*, s francia, valamint minden művelt európai nyelvre is számtalanszor le van fordítva. Minden lapon meglátszik a valódi vallásos ihlet, költői lélek, nevelői tapintat és az angol gyakorlatosság. A vallás fenséges igazsággal és a természet sok- és nagyszerű csodái oly felséges egyszerűséggel adatnak benne elő, hogy a gyermek is könnyen megértthesse és bennök gyönyörködhessek. A magyar fordítás teljesen méltó az eredetihez. Ára csak 24 pkr.

— Müller Emil nyomdájában egy igen csinos *fali naptár* jelent meg 1855-re, mellyen a napi üzenetben szükséges tudni valók u. m. bélyegfokozat, kamattábla, levéljegyek illetősége stb. is foglaltatik. Ajánlható minden írószobába.

— Ugyanott jelent meg újév napjára *Degré Alajosnak* egy újabb történeti regénye „*Salvator Rosa*“ 3 kötetben. Nagy számmal vannak, kik *Degré* könnyűeds érdekes elbeszélői modorával találkozni szeretnek, most kedves meglepetést nyertek az igen csinos kiállítású három kötetben.

Szerkesztői nyílt posta.

T. G. Bánhorvát; — *Viola Szeged*: A verseket nem közölhetjük. Kéziratokat nem küldünk vissza.

Sz. L. B. Cs: A „holdat“ nem láttuk. Különbön a „helyesírás“ csakugyan alkalmatlan. Hogy nem nekünk mondanunk felesleges.

F. M. M — Ioz: Mikép és hova? Czimünk: „A V. U. szerkesztőségének Pesten.“ (Egyetem utca 4.) Ajánljuk a postát.

Rábaválgyi: Non omnes possumus omnia. A balladákban szeretnénk használni vagy egyet. Ha nem lehet, nem jó akarattunkon mulik?

V. J. Budán: A „Fáncsi halálára“ irt költemény szép érzést tanusít, de hibázik benne a költői lélek s költői előadás.

Sz. J. Sz — 16: A „*farkasfogó*“ ügyes egy találmány. de miután a „szükséges gerenda, deszka, ajtó, horog, kampó, vastengely, csiga, zsinór, peczek“ stb. nagy költséget okozna, félünk, hogy az ohajtott farkasprémes bunda és rókatorkos mente nagyon is drága pénzbe kerülne s aligha fizetné ki magát. Hozzájárul, hogy miután ezen farkasfogó ott, a hol kutyák vannak, „csinálni nem való“, ha egyszer készen állana, lenne belőle sűrű kutyafogó.

Felelős szerkesztő: **Pákh Albert.**